

UNIVERZITA KARLOVA PRÁVNICKÁ FAKULTA

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

POSUDEK VEDOUCÍHO PRÁCE

Téma práce : Důsledky porušení předpisů o dokazování pro účinnost důkazů
Autor : Marie Maříková
Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.
Oponent : JUDr. Vladimír Pelc, Ph.D.
Rozsah práce: 63 stran
Datum odevzdání práce: 26. 6. 2018

1. Charakteristika tématu:

Důsledky porušení předpisů o dokazování jsou jedním z klíčových trestně procesních témat. Jako diplomní úkol je toto téma didakticky velmi vděčné a hodí se pro posluchače díky vyrovnanému poměru nároků na teoretické poznatky i speciální znalosti jednotlivých institutů. Téma je charakteristické přesahy do ústavního práva i kriminalistiky. Klade ovšem značné nároky na zpracování rozsáhlého okruhu pramenů, které rychle zastarávají. Pro posluchače bez praktických zkušeností z trestního řízení není vždy snadné správně pochopit konkrétní procesní postupy a zaznamenat mnohé souvislosti, neboť zná materii jen zprostředkovaně z literatury a právních předpisů. Diplomantka Marie Maříková si s těmito nezanedbatelnými úskalími dokázala dobře poradit. Ke zpracování diplomního úkolu přistoupila s nadšením a velkou pečlivostí.

2. Hodnocení po formální a obsahové stránce:

Navzdory složitosti tématu předložená práce Marie Maříkové působí jako logicky strukturovaná a koncepčně vyvážená. V první části práce jsou obvyklým způsobem vyloženy základní pojmy a otázky důkazního práva, včetně samotného pojmu dokazování, důkazu a důkazního prostředku. Nechybí výklad o jednotlivých fázích dokazování a tradiční rozdělení důkazů dle různých kritérií.

Ve vlastním jádru práce jsou nejprve obecně zkoumány důsledky vyvolané porušením předpisů o dokazování a vymezeny nejvýznamnější důkazní vady. Autorka se mj. soustředí na rozlišení pojmů jako „neúčinnost“, „nepřípustnost“ či „nezákonnost“, jež jsou u nás většinou užívány promiskue. Vedle problému tzv. opomenutých důkazů vzbudila zájem autorky doktrína plodů z otráveného stromu, zmiňovaná v souvislosti s případem poslance Ratha. Diplomantka konstatuje, že platné předpisy „neupravují důsledky vyplývající z aplikace důkazů získaných na základě neúčinných důkazů“. Je třeba ocenit, jak přemýšlivě autorka rozebírá protichůdné názory vyslovené představiteli právní nauky (Růžek, Nett, Herczeg, Šámal, Musil) a přibližuje obsah relevantních rozhodnutí Nejvyššího soudu a Ústavního soudu.

Diplomantka dále podává i velmi zasvěcený výklad o zákazu mučení při získávání důkazů. Z množství rozsudků ESLP si pro bližší analýzu vhodně zvolila dobře známé causy Jalloh proti Německu a Gäfgen proti Německu. Přiměřeným způsobem řešitelka využívá odkazů na rozsudky ESLP také v kapitole, v níž se zabývá přípustností důkazů získaných policejní provokací. Podtrhuje zejména myšlenku, že ani dodatečné doznání pachatele nemůže napravit fakt, že trestný čin byl spáchán pod vlivem policejního agenta.

Posléze diplomantka analyzuje vybrané důkazní prostředky, k nimž patří výpověď obviněného,

výpověď svědka, resp. odposlech a záznam telekomunikačního provozu podle § 88, § 88a TR. Rozebírá jednotlivá procesní pochybení, jež mohou způsobit neúčinnost. Autorce se zde daří aplikovat obecné zásady vyslovené v předchozích kapitolách na konkrétních institutech.

Pokud jde o výslech obviněného, autorka správně poukazuje na ambivalentní ráz tohoto důkazu. Na jedné straně, je-li obviněný skutečně pachatelem, pak sám nejlépe vnímal vyšetřovaný skutek a jeho okolnosti. Na druhé straně je obviněný na rozdíl od svědka jednoznačně zainteresován na výsledku řízení. Diplomantka vyzdvihla rozdíly ve významu výpovědi obviněného před orgánem činným v trestním řízení a např. pouhým prohlášením obviněného před třetími osobami. Diplomantce se podařilo podat přehled požadavků zákona na realizaci výslechu obviněného (zjištění totožnosti, seznámení s podstatou obvinění, poučení o procesních právech, právo obviněného samostatně vyličit svou verzi případu, principy pokládání otázek vyslychanému, zásada odděleného výslechu společně stíhaných osob atd.). Jednotlivá pravidla autorka ilustruje vhodně vybranými judikáty. Zásadu nemo tenetur např. dokládá na otázce, zda je možné obviněného nutit (např. hrozbou pořádkové pokuty), aby napsal několik slov k ověření pravosti rukopisu. Zmiňuje často přehlíženou otázku oprávnění obviněného nahlížet během výslechu do svých písemných poznámek. Autorka rovněž zdařile zobecňuje, v čem spočívá podstata tzv. úskočných neboli kapciózních otázek a navrhuje způsoby, jak se může obhajoba proti pokládání takových otázek v trestním řízení bránit. Při výkladu o nezákonných formách výslechu autorka využívá i poznatků právně historických. Vzpomíná např. metodu opakovaných dlouhých výslechů ke stejným okolnostem, využívanou Veřejnou bezpečností před rokem 1989, již mělo být dosaženo přiznání obviněného. Oproti tomu velmi aktuální je otázka ovlivnění vyslychaného návykovou látkou. Diplomantka sdílí názor Nejvyššího soudu, že případná ex post námitka obviněného vytýkající, že byl v době výslechu pod vlivem alkoholu, nemůže vést ke zpochybnění zákonnosti důkazu.

V části věnované výslechu svědka diplomantka opět poustupuje od obecné charakteristiky a základních principů k vybraným aktuálním otázkám. Připomíná nezastupitelnou roli ústní výpovědi, kterou nelze nahradit např. písemným přísežným prohlášením. Věnuje se otázce svědecké povinnosti a okruhu osob, které jsou z ní vyňaty. Kladně hodnotím důraz autorky na odlišnost jednotlivých stádií standardního trestního řízení (přestože autorka z důvodů přehlednosti výkladu poněkud opomíjí tzv. rozšířené přípravné řízení a jeho specifika). Autorka bystře uvádí na pravou míru některé nepřesnosti, které se v odborném diskurzu objevují (např. jde-li o faktickou přítomnost obviněného či obhájce u výslechu svědka). Dokáže srozumitelně a jednoduše vysvětlit omezení, jež trestní řád stanoví pro výslech svědků před zahájením trestního stíhání i v průběhu vyšetřování (srov. zejména její výklad § 159 odst. 9 a § 164 TR). Do rámce tohoto výkladu organicky začleňuje otázku důkazní použitelnosti protokolů o výpovědi svědka v různých fázích přípravného řízení. Obratně čerpá i z komplikovaně formulovaných nálezů Ústavního soudu z této oblasti.

Na závěr se autorka věnuje ještě odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. I tuto náročnou problematiku kandidátka nejen dobře zvládla, ale zahrnula i vlastní bystré postřehy a hodnotící soudy. Má za to, že příslušná ustanovení (§ 88, § 88a) jsou v trestním řádu nesprávně systematicky zařazena. Vhodným způsobem přibližuje ústavněprávní rámeček odposlechů a podrobně líčí složitý vývoj v přípustnosti tzv. data retention, kde se opět zabývá plenárním nálezy Ústavního soudu. Aktuální ráz výkladu je patrný na analýze rozhodnutí v již zmíněné trestní věci Davida Ratha.

Po stránce formální je práce na velmi dobré úrovni; zejména zaujme kultivovaný a současně čtivý odborný styl autorky. Diplomantka korektně vede poznámkový aparát a dokáže správně využít např. i zdroje ze sítě internet.

3. Shrnutí:

Diplomantka v předložené práci prokázala, že si velmi dobře osvojila znalosti trestního práva procesního vyžadované v magisterském studiu. K rozsáhlému a náročnému tématu dovedla vyhledat nejdůležitější literaturu a množství relevantních judikátů. Tyto prameny byla s to kriticky zhodnotit a tvůrčím způsobem využít. Práce obsahuje řadu zajímavých poznatků a obratně formulovaných vlastních odborných názorů autorky.

4. Doporučení / nedoporučení práce k obhajobě. Doporučuji k obhajobě.

Pro ústní obhajobu navrhuji, aby kandidátka vysvětlila rozdíl a uvedla příklady absolutní a relativní neúčinnosti důkazu. Dále může shrnout obsah rozsudku Jalloh proti Německu: vyskytl se skutkově podobný případ v judikatuře českého Ústavního soudu?

5. Navržený klasifikační stupeň: 1 (výborně)

V Praze dne 11. září 2018

JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.

vedoucí diplomové práce